תורה אור

זאת תורת העולה היא הרי אלו שלשה מיעוטין ואיבעית אימא עדיין אני אומר לא מצית מוקמת לה כר׳ יהודה דקתני רוב קהל שחטאו ב״ד מביאין על ידיהן פר ואי רבי יהודה האמר צבור הוא דמייתי ב״ד לא דתנן א) רבי יהודה אומר שבעה שבטים שחטאו מביאין ז׳ פרים ורב נחמן אמר שמואל זו דברי ר״מ אבל חכמי׳ אומרי׳ יחיד שעשה בהוראת ב״ד חייב, מאי ר״מ ומאי רבנן דתניא הורו ועשו בבי מאיר פוטר וחכמים מחייבין מאן עשו אילימא ב״ד, מ״ט דרבנן דמחייבי והתניא יכול הורו ב״ד ועשו ב״ד יכול יהו חייבין ת״ל הקהל ועשו ב) מעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב״ד אלא הורו ב״ד ועשו רוב קהל מאי טעמא דר׳ מאיר דפוטר, אלא לאו הורו ב״ד ועשו מיעוט קהל ובהא קמיפלגי מר סבר יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומר סבר יחיד שעשה בהוראת ב״ד חייב, אמר רב פפא דכולי עלמא יחיד שעשה בהוראת ב״ד פטור אלא ב״ד משלים לרוב צבור קמיפלגי מ״ס ב״ד משלים לרוב צבור ומ״ס אין ב״ד משלים לרוב צבור ואיבעית אימא הורו ב״ד ועשו רובו של קהל ג) ומאן חכמים רבי שמעון היא דאמר צבור מייתי וב״ד מייתי ואיבעית אימא שבט שעשה בהוראת בית דינו ד) ומאן חכמי׳ רבי יהודה היא דתניא שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ואב״א כגון שחטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע״פ שאינן רובו של קהל ומתניתין מני ר׳ שמעון בן אלעזר היא דתניא ה) רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע״פ שאינן רובו של קהל חייבין אמר רב אסי ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל שנאמר °ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה׳ אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום מכדי כתיב וכל ישראל עמו קהל גדול, מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי, שמע מינה הני הוא דאיקרי קהל אבל הנך לא איקרי קהל. פשיטא מרובין ונתמעטו היינו פלוגתא דרבי שמעון ורבנן, מועטין ונתרבו מאי מי פליגי רבי שמעון ורבנן: ר״ש דאזיל בתר ידיעה מחייב ורבנן דאזלי בתר חטאת פטרי ו) או לא, מאי ותיסברא אימור דשמעת ליה לר״ש דאזיל אף בתר ידיעה היכי דהוי ידיעה וחטאה בחיוב ידיעה דלא חטאה מי שמעת ליה, דא״כ לייתי כי השתא, אלא ר״ש חטאה וידיעה בעי: איבעיא להו הורו ב״ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל וחזרו ב״ד בהן והורו, ועשו מיעוט אחר מהו: כיון דשתי ידיעות נינהו לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף, ואם תמצא לומר כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף, מיעוט בחלב שעל גבי ז) הקבה ומיעוט בחלב שעל גבי דקין מהו: הכא ודאי כיון דבתרי קראי קאתי לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ואת״ל שם חלב הוא ומצטרף, מיעוט בחלב ומיעוט בדם מהו: הכא ודאי (כיון) דתרי איסורי נינהו ח) [וכיון דאין איסורן שוה] לא מצטרף או דלמא כיון ט) (דאיסורן שוה) דקרבנן שוה מצטרף ואת״ל כיון (דאיסורן שוה) דקרבנן שוה מצטרף, מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מהו: הכא ודאי אין איסורן שוה ואין קרבנן שוה או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרף, תיקו. איבעיא להו הורו ב״ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב״ד ועמד ב״ד אחר וחזרו והורו ועשו מיעוט אחר, אליב׳ דמ״ד ב״ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו אלא כי תיבעי לך אליבא דמ״ד צבור מייתי מאי: צבור הא קאי או

° מ״א ח

רש״י

זאת תורת העולה היא העולה. זאת, היא, העולה הרי אלו שלשה מיעוטי חד פרט לנשחטה בלילה וחד פרט לנשפך דמה וחד פרט ליוצאת דמה חוץ לקלעים שאם עלתה על גבי המזבח תרד דלא הויא עולה חשובה והכי נמי מפרש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ׳): ז׳ שבטים. דהוו רוב שבטים מביאים שבעה פרים דקסבר ר׳ יהודה השבט א׳ איקרי קהל והן מביאין ולא ב״ד: הוראה תליא בב״ד. דכתיב ונעלם דבר דהיינו שהורו לעבור, מעיני הקהל דהיינו ב״ד: ב״ד משלים לרוב צבור. דעשו הם מעט צבור והשלימו לרוב צבור: [צבור י)מייתי]. ור׳ מאיר פוטר צבור דהא קא מייתי ב״ד כדאמרי׳ לקמן רבי מאיר אומר שבעה שבטים שחטאו בית דין מביאין עליהם פר והן פטורין. גמ׳ קשיא הא אמרי׳ בכל התורה אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והיכי אמרי׳ אלו ג׳ מיעוטין דממעטינן אותם בירושלמי מפרש ה״מ היכא דליכא אלא ב׳ מיעוטין אבל הכא דאיכא ג׳ מיעוטין בזה אחר זה בחד קרא כולהו אתו למעט וכן בל״ב מדות מצאתי: אותו השבט חייב. להביא פר דקסבר שבט אחד אקרי קהל: רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו. של ר׳ מאיר והא מתניתא מפרש לקמן: אמר רב אסי ובהוראה. דקיי״ל כי הורו ב״ד ועשו רוב קהל על פיהם שמביאים פר: הלך אחר רוב יושבי׳ בארץ ישראל. דאותם שבחוצה לארץ אינן מן המנין ולא אותן דמנחל מצרים ולחוץ דחוצה לארץ היא: פשיטא מרובין ונתמעטו. כגון שהורו ב״ד ועשו רוב קהל על פיהם דנתחייבו להביא פר ולא הספיקו להביא פר עד שנתמעטו שמתו מקלתן היינו פלוגתא דר׳ שמעון ורבנן. דתנן (לקמן י.) חטא כהן משיח ונשיא עד שלא נתמנו דהיו חייבים להביא כשבה או שעירה ולא הספיקו להביא עד שנתמנו הרי הן כהדיוטות ונחייבם להביא כשבה או שעירה כבתחלה הכא נמי חייבין פר כבתחלה רבי שמעון אומר וכו׳ הכא נמי אם נודע להם עד שלא נתמעטו חייבין להביא פר אבל אם נודע להן משנתמעטו פטורין: מועטין ונתרבו מאי. כגון שהורו בית דין ועשו מיעוט קהל על פיהם דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומתו מקלתן של רוב קהל ונתרבו אלו ולאחר שנתרבו נודע להם שחטאו דהכי מועטין ונתרבו לא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דמועטין כי חטאו בהוראה לאו בני קרבן נינהו דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור אבל כי חטאו כהן משיח ונשיא עד שלא נתמנו נעשו בני קרבן ומחייבי לאתויי כשבה או שעירה אבל ~~מרובין ונתמעטו~~ דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דהא מרובין כי חטאו בני קרבן נינהו ואמטול הכי קאמר במרובין ונתמעטו דהוי פלוגתא דר״ש ורבנן אבל במועטין ונתרבו איבעיא לן אי דמי לפלוגתא דר׳ שמעון ורבנן אי לא: מי אמרי׳ ר״ש דבתר ידיעה אזיל דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין כבתחלה הכא נמי מחייב דכי אתיידע להו בחיובא אתיידע להו, דכי נתרבו אתיידע להו ומביאין פר, ורבנן דבתר חטאה אזלי דאמרי הרי אלו כהדיוטות הואיל וחטאו כי לא נתמנו הכא נמי אזלי בתר חטאה וכי חטאו אכתי מועטין היו ופטורין דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור: ותסברא אימור דשמעת ליה לר״ש דאזיל אף בתר ידיעה. דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין היכא דהוי ידיעה וחטאה בחיוב: כי השתא. דלהוי כי חטאו משנתמנו דלייתי פר ואמאי קתני משנתמנו פטורין אלא מדקתני פטור ש״מ דר״ש חטאה וידיעה בעי בחיובא ומועטין ונתרבו לדברי הכל פטורין דכי חטאו, בפטור חטאו, דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור: או דלמא. כיון דחלב שם אחד הוא דבין חלב המכסה את הקרב ובין חלב המכסה את הדקין שם אחד הוא שחלב שהם איקרו: כיון דתרי איסורי נינהו. דחלב אינו שוה בכל, דחלב חיה מותר: או דלמא. כיון דאילו צבור אכלי האי חלב והאי דם שלא בהוראה בשגגת מעשה מייתו כל חד וחד אי בעו כשבה מייתו אי בעו שעירה מייתו דמצי אשווי קרבנם השתא נמי כי עשו בהוראה מצטרפי: ומיעוט בעבודת כוכבים. קרבנם שעירה ולא כשבה:

תוספות

איכא ספרים דגרסי דתנן ר׳ יהודה אומר י״ב שבטים שחטאו מביאין י״ב פרים וכן נראה דהכי תנן ברישא דמתני׳ ובתר הכי תני ו׳ שבטים כו׳ ולא שביק רישא דמתניתין למנקט סיפא: ר״מ סבר יחיד שעשה בהוראת ב״ד פטור. תימה מאי דוחקי׳ לכך דלמא ר״מ ס״ל דדוקא יחיד שעשה חייב אבל שנים ושלשה שעשו פטורים ולית ליה ברייתא דועדיין אני אומר כו׳ דבלא״ה לית ליה דברייתא אית לה יחיד שעשה בהוראת ב״ד חייב ור״מ אית ליה דפטור ומיהו כיון דלא מליע תנא דמחלק בין א׳ לשנים דחיק למימר הכי: קהל גדול מלבוא חמת. אע״ג דד״ת מדברי קבלה לא ילפינן הא הוי גילוי מילתא בעלמא: מועטין ונתרבו מאי. פרש״י (בעלמא)[בעיין] דהכי לאו בני קרבן כמו משיח ונשיא אבל מרובין ונתמעטו הכי הוו בני קרבן. ולא נהירא דאפי׳ מרובין ונתמעטו כי נתמעטו לאו בני קרבן נינהו אם לא דבתר חטאה אזלינן אבל השתא תרוייהו בני קרבן נינהו אלא מש״ה מבעיא ליה במועטין ונתרבו דאיכא למימר דאפי׳ ר״ש מודה דפטור כדפי׳ ואזיל: הורו ב״ד שחלב המכסה את הקרב כו׳. תימה דאמרי׳ לקמן (ד.) אין ב״ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין ובשלמא חלב שעל הדקין דאתי מריבוי׳ (חולין מט) איכא דאין הצדוקין מודין בו אלא חלב המכסה את הקרב וכן דם מאי איכא למימר מיהו לפי התוספ׳ דמכילתין ניחא דתנא לקיים מצות חייבין כיצד יש חלב ודם בתורה אבל אין חייבין אלא על הקרב ושלמים. ואע״ג דדם חיה נאסר. שמא הצדוקים אומרים דגם הוא קרב: וחזרו והורו שדם מותר. הא דקתני כה״ג דמשמע דוקא משום שידעו בינתיים שטעו בחלב דהא אפי׳ לא ידעו נמי מצי למבעי כדקאמר משום דשני מינים הם דם שוה בכל ולא חלב אלא נקטי׳ אגב אחריני. והא דלא פשיט מההוא דלעיל עד שיהיו כולן בשגגה אחת. דהכא כיון דתליא בב״ד הוי שגגה אחת: והורו שעבודת כוכבים מותרת. וא״ת מה יביאו כיון שאין קרבנותיהן שוין אם יביאו קרבן עבודת כוכבים וגם דחלב או לא וגם נ״ע אי דוקא מיבעיא דמעיקרא הוי מיעוט וכן בסוף אבל אי הוי רובו בסוף לא איצטרכי למיעוטא שיתכפר בפר דההוא מיעוטא. א״ד נ״ש אבל הא ודאי אי הוי מתחלה רובא ולבסוף מיעוטא אין מיעוט מצטרף לרובא כיון שכבר נתחייבו רובא בקרבן: אלא כי תיבעי לך כו׳. נ״ע אי הוי מצי למבעיא נמי למ״ד ב״ד מייתי אם מתו מיעוט צבור הראשונים ולא נודע כי אם אל אלו החיים מי אמרי׳ ב״ד [חייבי׳] דמ״מ הם הורו שלא כדת או לא והא דנקיט מת ב״ד ולא נקיט שהורו ב״ד אחר דלא אפשר כי אם בסנהדרי גדולה:

מסורת הש״ס

א) לקמן ה: ב) [שם]: ג) [עירובין פג. וש״נ]: ד) [לקמן ה:] ה) שם ע״ש תוספתא פ״א]: ו) גי׳ ב״ש: ז) [לפמ״ש רש״י ד״ה או דלמא וכו׳ מוכח דגרסינן הקרב]: ח) רש״א: ט) ומ״ז: י) ועי׳ רש״א:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פי״ב מהל׳ שגגות הל׳ א סמג עשין ריז:
יד ב מיי׳ שם פי״ג הל׳ ב סמג שם:
טו ג מיי׳ שם הל׳ ב ופי״ב הל׳ א:
טז ד ה מיי׳ שם פי״ג הלכה ב סמג שם:
יז ו מיי׳ שם הל׳ ג סמג שם:
יח ז מיי׳ שם הלכה ד ועי׳ בהשגות ובכ״מ:

◆

רבינו חננאל

נתחלף לו חלב בשומן ואכלו דשגגתו אינה בדבר שהותר על פיהן. דשומן מעיקרא שרי וקאי: מלתא דפשיטא ליה לרבא מבעיא ליה לרמי בר חמא דבעי הורו ב״ד שחלב מותר ונתחלף חלב בשומן ואכלו מהו. פי׳ לדעת האי תנא: אמר רבא ת״ש דתנן הלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. שוגג על פיהם למה לי. לאו לאתויי הורו ב״ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור ודחינן דלמא הכי קאמר שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. אית דאמרי אמר רבא ת״ש הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם פטור מאי לאו שוגג על פיהם פטור הא נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. ודחינן דלמא הכי קאמר והלך יחיד ועשה דמשמע הדבר שהורו כגון שהתירו החלב והלך ואכלו או שוגג [או] על פיהם. דודאי לאתויי הך תני ליה. ס״א ועשה או שוגג [או] על פיהם בפלוגתא הורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור (ושמואל) [ור״י] אמר חייב פי׳ לדעת תנא דמתניתין ומותבינן אר׳ יוחנן מהא דתניא בספרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. מעם הארץ פרט למומר. פי׳ שאם חטא בשוגג אינו מביא קרבן. דכל עבירה שהתירה אדם לעצמו נקרא עליה מומר. עכשיו אם היה זה נהוג לאכול חלב במזיד ואכלו פעם אחת בשוגג אינו חייב להביא ותניא בתוספתא האוכל שקצים הרי זה מומר [כו׳] עד ר׳ יוסי ב״ר יהודה אומר אף הלובש כלאים ר׳ שמעון בן יוסי אומר משום ר׳ שמעון מה ת״ל אשר לא תעשינה בשגגה השב מידיעתו. פירוש אם ידוע שאילו הודיעו אדם כשהיה אוכל החלב חלב הוא זה כי היה פורש אותו יביא קרבן על שגגתו יצא מומר שאינו שב מידיעתו פי׳ הכי קרי בי׳ ר״ש אשר לא תעשינה. כלומר נפש שאין עושה בדעתה חייבת והאי דנתחלף לו חלב בשומן אילו נאמר לו חלב הוא זה לא היה פורש דבחזקת היתר הוא החלב בעיניו דהא התירוהו לו ב״ד וכל זה מפורש בפרק ג׳ מזה המסכת. אמר רב פפא קסבר ר׳ יוחנן דכיון דאילו נודע לב״ד כי אסור הוא היו הורין מדור

תוספות הרא״ש

מעשה יהו פטורים שהרי ב״ד מביאין פר בהוראה והם פטורים ת״ל מעם הארץ ואפי׳ רובו דמחייבי בשגגת מעשה. ומתוך זה משמע דמעוטא בשגגת מעשה פשיטא לן דמחייבי משום דאין ב״ד מביאין עליהן והם עצמם חייבים דיחיד שעשה בהוראת ב״ד חייב והיכי היכי דמחייבי בהורא׳ ה״נ מחייבי בשגגת מעשה דאית לן לאוקמי קרא במיעוט הקהל משום דאשכחן בה קרבן זה בין בשגגת מעשה בין בהעלם דבר ומש״ה מהדר ארוצא לחיובא ואי כדקאמרת לא הם ולא ב״ד א״כ מאי אולמי׳ דמיעוט דפשוט לן דחייבין בשגגת מעשה ספי מרוב דקמהדר ארוצא (וחשבנהו) [לחייבנהו] אדרבה איפכא מסתברא דספי אית לן לאוקמי חיובא דשגגת מעשה ברוב קהל שחטאו לחיוב כל א׳ וא׳ כשבה או שעירה שכן מצינו שחסן הקב״ה בכפרתם שנתן להם כפרה בהעלם דבר [אבל מיעוט] שאין ב״ד מביאין עליהן פר והן פטורין [גם] בשגגת מעשה יהיו פטורין אלא ודאי מדפשיטא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה חייבין וקמהדר ארוצא אלמא יחיד שעשה בהוראת ב״ד חייב וכי היכי דמיעוט מחייבין בהעלם דבר כל א׳ כשבה או שעירה ה״נ בשגגת מעשה גרידא [וא״ת] לאו ממיעוט בהוראה קמא ליה לתנא כי היכי דתקשי לך כיון דמיעוט בהוראה פטורין אשתכח דאכתי לא נפקא לן דמחייבו מיעוט בשגגת מעשה גרידא ואהדר ארוצא דליחייבא אשגגת מעשה גרידא הדר ברישא אמיעוטא דליחייבי בשגגת מעשה ולבסוף נהדר ארוצא לחובי בשגגת מעשה אלא מיעוט בשגגת מעשה מקרא נפקא ליה לתנא כדקתני תנא מעיקרא בהדיא אין לי אלא אחד שעשה שנים שעשאו או ג׳ שעשאו יכול יהו פטורים ת״ל מעם הארץ והכי איתברר לן דמיעוט בשגגת מעשה לאו ממיעוט בהוראה קמא ליה לתנא אלא מקרא בהדיא הוא דקמא ליה והאי דקאמר בתר הכי עדיין אני אומר מיעוט הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין [ב״ד] מביאין על ידיהם פר בהוראה לאו למימר דמהכי נפקא ליה לתנא אלא משום דכיון דנפקי ליה לתנא מרובים דחייבים בשגגת מעשה גרידא מקרא בהדיא כדקתני ת״ל מעם הארץ ואפי׳ (בה) מרובים קא בעי למידק השתא אהכי מרובין דאתרבי לחובי מקרא אי כמיעוט הקהל בלחוד או אפילו ברוב הקהל והיינו דקאמר ועדיין אני אומר אע״פ שריבה הכתוב מרובים לחובה עדיין אני אומר שלא ריבה הכתוב מרובים [אלא] בזמן

[illegible]

ויקרא ד׳: יג – (כי הצלם דבר ... ציבור) ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ואשמו

מבנה

שלבים להבנת המקור דקתני ״הורו ועשו״ ר״מ פוטר וחכ׳ מחייבין

סדרה של הסברים באמ׳ חולקים ר״מ וחכ׳

נושא/מבנה

מרובין ונתמעטו

מועטין ונתרבו